

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ВІКТИМОЛОГІЇ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	26 «Цивільна безпека»
Спеціальність	262 «Правоохоронна діяльність»
Освітня програма	Правоохоронна діяльність
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи віктимології**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **26 «Цивільна безпека»** за спеціальністю **262 «Правоохоронна діяльність»** освітньої програми «**Правоохоронна діяльність**».

Розробники: Церкуник Л.В., к.ю.н., доц., доц. кафедри кримінально-правової політики

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри
Кримінально-правової політики

протокол № 1 від « 29 » серпня 2025 р.

завідувач кафедри Андрушко А.В.

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

протокол № 1 від « 27 » серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії Черевко П.П.

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3,0	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90		2
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи здобувача -		3
	Лекції:	
		8
	Практичні (семінарські):	
		4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
		78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Основи віктимології» є формування у студентів знань про основні умови і закономірності процесу віктимізації, аналізу конкретних криміногенних ситуацій за допомогою основних понять віктимології.

Основними цілями вивчення дисципліни є отримання студентами необхідних знань, вмінь та навичок щодо розуміння та практичного застосування у роботі знань з основних проблем віктимології, розкрити сутність понять предмет, метод, методологія, місце віктимології в системі наукових знань; дати необхідні вміння та навички, що необхідні для організації та проведення кримінологічних досліджень жертв кримінальних правопорушень; вивчити основні теоретичні та практичні питання віктимологічної профілактики

Відповідно до освітньої програми «Правоохоронна діяльність», вивчення дисципліни «Основи віктимології» (ВК 3) сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

✓ **Інтегральна компетентність**

Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів правоохоронної діяльності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

✓ **Загальні компетентності (ЗК, згідно ОПП)**

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК 6. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем;

ЗК 8. Здатність приймати обґрунтовані рішення;

ЗК 10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод.

✓ **Фахові компетентності спеціальності (ФК, згідно ОПП)**

ФК 1. Усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ правоохоронної діяльності; дотримання основних принципів реалізації правоохоронної функції держави;

ФК 3. Здатність професійно оперувати категоріально - понятійним апаратом права і правоохоронної діяльності;

ФК 4. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності;

ФК 5. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел;

ФК 6. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

ФК 10. Здатність визначати належні та придатні для юридичного аналізу факти.

3.ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Основи віктимології» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми «Правоохоронна діяльність»:

№п/п	Шифр НД за ОП	Назва навчальної дисципліни
1	ОК 15	Судові та правоохоронні органи
2	ОК 17	Професійно-психологічна підготовка працівників поліції
3	ОК 24	Кримінальне право
4	ОК 25	Кримінологія

4.ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Правоохоронна діяльність», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Вести міжособистісний діалог та превентивну комунікацію з метою виконання завдань професійної діяльності	ПРН 2
Формулювати і перевіряти гіпотези, виокремлювати юридично значущі факти, виявляти причинно-наслідкові зв'язки в діях і явищах для прийняття оптимального рішення в конкретних ситуаціях.	ПРН 4
Взаємодіяти із суб'єктами забезпечення публічної (громадської) безпеки і порядку, а також здійснювати комунікацію з фізичними та юридичними особами з метою виконання завдань у сфері правоохоронної діяльності.	ПРН 7
Адаптуватися і ефективно діяти у стандартних професійних ситуаціях, а також у разі ускладнення оперативної обстановки, підвищення фізичного та психологічного навантаження.	ПРН 12
Знати і розуміти вимоги законодавства, здійснювати кваліфікацію адміністративних та кримінальних правопорушень, грамотно оформлювати процесуальні документи, що використовуються під час провадження у справах про адміністративні та кримінальні правопорушення, застосовувати превентивні та примусові поліцейські заходи	ПРН 13
Застосовувати превентивні та примусові заходи, спрямовані на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб, публічному	ПРН 16

(громадському) порядку та безпеці, майну, законним інтересам держави, які виникли (або можуть виникнути) внаслідок учинення кримінальних або адміністративних правопорушень..	
Оцінювати оперативну (бойову) обстановку, рівень потенційних загроз та викликів, прогнозувати їх розвиток, застосовувати тактичні методи превентивного та силового втручання для запобігання та припинення правопорушень, усунення загроз внутрішньому безпековому середовищу, державному суверенітету та територіальній цілісності держави, у тому числі у взаємодії з іншими уповноваженими на це органами та громадою.	РН 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Основи віктимології**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати теоретичні основи віктимології як науки; основні поняття і закономірності процесу віктимізації; особливості особистості жертви злоч; закономірності взаємодії людей в процесі вчинення кримінального правопорушення	РН 2 РН 4 РН 13
Знати закономірності та детермінанти віктимної поведінки; особливості віктимологічної профілактики конкретних видів кримінальних правопорушень	РН 4 РН 16 РН 22
Вміти використовувати отримані в процесі засвоєння даного курсузнання у професійній діяльності майбутніх правоохоронців	РН 7 РН12 РН 16 РН 22
Вміти диференціювати основні варіанти розвитку процесу віктимізації в залежності від типу кримінального правопорушення; аналізувати наслідки процесу віктимізації, їх вплив на подальший психічний стан потерпілих	РН 4 РН 13
визначати характер і ступінь віктимності; здійснювати наукове прогнозування основних тенденцій розвитку віктимності серед населення	РН 2 РН 16 РН 22

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: виконання індивідуальних завдань, виконання практичних завдань, презентація результатів виконаних завдань, модульна контрольна робота,

залік.

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point, роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань. Застосовуються лекції-бесіди, лекції – диспути. Практичні заняття проводяться у вигляді семінарів-практикумів з виконанням ситуаційних завдань – індивідуальних та в групах; конференцій; рольових ігор.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді на практичних заняттях, виконання практичних завдань, тестування, захист рефератів, виконання тестових завдань.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік (усна форма).

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти здійснюється :

- контроль систематичності та активності роботи здобувача упродовж семестру.

При контролі систематичності та активності роботи здобувача підлягають оцінці:

- активність на практичних заняттях;
- результати контрольного тестування за темами семінарів;
- складання усного або письмового колоквиуму або виконання іншого творчого завдання;
- написання реферату та його захист;
- ведення словника або конспекту першоджерел нормативних документів, монографій тощо.

Максимальна оцінка контролю активності роботи здобувачів на практичних заняттях становить 5 балів і є пропорційною відвідуванню та успішності виконання завдань.

Максимальна оцінка за письмове тестування при тематичному оцінюванні становить 5 балів.

Максимальна оцінка за підготовку есе, презентації становить 5 балів при умові його(її) успішного захисту.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	2	40
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	20
Презентація результатів	1	20
Реферат/усна доповідь	1	20
Разом	5	100

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Залікова методика оцінювання. Залікова та екзаменаційна оцінка визначається в залежності від рейтингового балу, або балів за залік.

Залік проводиться в усній формі. На залік виносяться практичні завдання в обсязі навчального матеріалу за семестр. Оцінювання результатів навчання на заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за залік вноситься у відомість обліку успішності.

Переведення даних із 100-бальної шкали оцінювання у 5-бальну здійснюється в такому порядку:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок оцінювання знань здобувача вищої освіти за результатами заліку - аналогічний оцінюванню модульного контролю.

Оцінка відмінно (зараховано) (A) виставляється, коли здобувач вищої освіти дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання здобувач вищої освіти застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре(зараховано) (B) виставляється здобувачу вищої освіти, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань здобувач вищої освіти застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (зараховано) (C) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка задовільно (зараховано) (D) виставляється, коли здобувач вищої освіти розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань здобувач вищої освіти припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно(зараховано) (E) виставляється, коли здобувач вищої освіти неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При

виконанні практичних завдань здобувач вищої освіти припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у здобувача вищої освіти.

Оцінка незадовільно (незараховано) (FX) виставляється здобувачу вищої освіти, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий здобувач вищої освіти виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (незараховано) (F) виставляється здобувачу вищої освіти, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий здобувач вищої освіти не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

За результатами контролю знань здобувачів вищої освіти, дозволяється виставлення залікової оцінки (без підсумкового заліку, *автоматом*) – «відмінно», «добре», та «задовільно». Здобувач вищої освіти має право підвищити оцінку, складаючи залік.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

Тема 1. Віктимологія як наука: поняття, завдання, основні поняття. Кримінологічна віктимологія

Тема 2. Жертва кримінального правопорушення. Окремі категорії жертв кримінальних правопорушень

Тема 3. Віктимна поведінка: види, детермінація.

Тема 4. Віктимологічне запобігання злочинності. Міжнародний досвід віктимологічного запобігання злочинності.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього годин	у тому числі					Усього годин	у тому числі				
		л	п	лаб	ін	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
1. Віктимологія як наука							8	2				18
2. Жертва кримінального правопорушення. Окремі категорії жертв кримінальних правопорушень							8	2	2			20
3. Віктимна поведінка: види, детермінація							8	2	1			20

4. Віктимологічне запобігання злочинності. Міжнародний досвід віктимологічного запобігання злочинності							11	2	1			20
Разом							90	8	4			78

6.3. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1			
1	Віктимологія як наука		
2	Жертва кримінального правопорушення. Окремі категорії жертв кримінальних правопорушень		2
3	Віктимна поведінка: види, детермінація		1
4	Віктимологічне запобігання злочинності. Міжнародний досвід віктимологічного запобігання злочинності		1
	Всього		4

6.4. Теми для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Модуль 1			
1	Віктимологія як наука		18
2	Жертва кримінального правопорушення. Окремі категорії жертв кримінальних правопорушень		20
3	Віктимна поведінка: види, детермінація		20
4	Віктимологічне запобігання злочинності. Міжнародний досвід віктимологічного запобігання злочинності		20
	Всього		78

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ» системи «MOODLE», додатки GOOGLE MEET, GOOGLE CLASSROOM, ZOOM

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні нормативні акти:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Європейська конвенція щодо відшкодування збитку жертвам насильницьких злочинів (ETS N 116) Рада Європи; Страсбург, 24.11.1983 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_319.2

3. Рекомендація R (85) 11 Комітету міністрів державам-членам стосовно положення потерпілого в межах кримінального права та кримінального процесу. Рада Європи, Комітет Міністрів Ради Європи від 28.06.1985 № R(85)11 URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_127

4. Кодекс щодо захисту дітей від жорстокого поводження в мережі Інтернет та Інтернет-ресурсах URL: http://www.kyivstar.ua/f/1/about/responsibility/clients/responsible_decisions/Cod.pdf

5. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text

6. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

7. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

8. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text>

9. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>

Посібники:

1. Віктимологія: навч. посіб./В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю.Валуїська та ін.; за ред. В.В. Голіни і Б.М. Головкіна. Харків: Право, 2017. 308 с.

2. Вестбрук Д., Кеннерлі Г., Кірк Дж. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. Львів: Свічадо, 2014. 410с.

Інші джерела:

1. Зарадюк З. В. Захист прав жертв домашнього насильства. *Проблеми забезпечення прав і свобод людини*: зб. матеріалів VII міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 11 груд. 2020 р. Луцьк, 2020. С. 29 – 31.
2. Головкін Б. М. Як стають жертвами злочинів / Б. М. Головкін. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 136. С. 161–172.
3. Кулик К. Д. Віктимологічна характеристика жертв розбещення неповнолітніх в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 4. С. 343-348.
4. Головкін Б. М. Віктимність як основна категорія віктимології. *Журнал Східноєвропейського права*. 2015. № 20. С. 6–13. URL: http://easternlaw.com.ua/wpcontent/uploads/2015/10/golovkin_20.pdf
5. Головкін Б. М. Кримінологічне поняття віктимізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2015. № 15. Том. 2. С. 93-96.
6. Головкін Б. М. Віктимна поведінка жертв злочинів / Б. М. Головкін // *Проблеми законності* : зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. Вип. 135. С. 124-136.
7. Бесчастний В.М. Кримінологічне забезпечення протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: ТОВ «В справі», 2017. 359с.
14. Богатирьов І.Г. Вчення про жертву злочину в кримінологічній науці. *Право і суспільство*. 2016. № 1. С. 194-197.
15. Джужа А.О. Використання результатів віктимологічних досліджень у запобіганні злочинам. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ* . 2017. № 1. С. 172-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2017_1_18
16. Джужа А.О. Віктимологічні засади запобігання злочинам в Україні: теорія та практика: монографія. Київ: НАВС, 2017. 416 с.
17. Джужа А.О. Основні напрями удосконалення віктимологічного запобігання правопорушенням в Україні: Монографія. МВС України. НАВС. Київ, 2016. 301с.
18. Джужа А.О., Тичина Д.М. Роль потерпілого (жертви) в механізмі вчинення злочину. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 4. С. 87-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2017_4_10
19. Європейський досвід протидії корупції: теорія та практика: Аналітичний огляд/ За заг. ред. В. В. Чернея; МВС України; НАВС. Київ: НАВС, 2016. 235с.
39. Зеленьяк П. А. Віктимологічна профілактика злочинів проти життя та здоров'я дітей. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (16). С. 364–373.
40. Церкуник Л.В. Віктимізація засуджених в установах виконання покарань та її запобігання: дис... на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. 12.00.08. Академія адвокатури України, Київ, 2019. 234 с.
41. MaKing Standards Work. An International Handbook on Good Prison Practice .

Penal Reform International. 1996. № 24. С. 20–21.

42. Miethe T., Meier R. Crime and its social context: toward an Integrated Theory of offenders, victims, and situations. New York, 1994. 432 p.

43. National Organisation for Victim Support. URL: <http://www.trynova.org>.

Інтернет-ресурси:

1. <http://portal.rada.gov.ua> (офіційний портал Верховної Ради України)
2. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws> (офіційний веб-сайт Верховної ради України).
3. <http://www.court.gov.ua> (офіційний сайт Судової влади України).
5. <http://reyestr.court.gov.ua> (єдиний державний реєстр судових рішень).
6. <http://mvs.gov.ua> (офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України).
7. <https://www.npu.gov.ua> (офіційний веб-сайт Національної поліції України).
8. <https://supreme.court.gov.ua> (офіційний сайт Верховного суду).
9. <https://www.gp.gov.ua> (офіційний сайт Офісу Генерального прокурора України).

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (прізвище ініціали)